

Nr 509.

Av fru Sandström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 62, angående prisutjämningsavgift m. m.

När Kungl. Maj:t år 1945 hos riksdagen begärde bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgifter på vissa exportvaror skedde det i avsikt att under en övergångsperiod efter kriget bemästra de svårigheter, som skulle kunna uppstå beträffande bl. a. den inhemska prisstabilisering. Avgifterna skulle uttagas endast i de fall, där exportpriserna skulle öva ett stegrande inflytande på den inhemska prisnivån, och endast med belopp som vore nödvändiga och skulle bortfalla så snart spänningen mellan utlandsmarknadens priser och hemmaprisnivån inte längre hotade att utlösa prisstegringar inom landet. Intäkterna skulle inte vara av "fiskalisk" natur och inte heller inflyta i den allmänna budgeten utan fonderas för sådana gemensamma ändamål, som lämpligen borde tillgodoses av intäkter av detta slag. Dispositionen av medlen skulle ske i överensstämmelse med avtal, som staten kunde träffa med vederbörande branschorganisationer. I bevillningsutskottets utlåtande till propositionen betonas att avgifterna i fråga måste betraktas som en ren övergångsanordning och alltså skulle komma att vara av tillfällig karaktär.

Bemyndigandet.

Alltsedan prisutjämningsavgifterna infördes har riksdagen årligen bemyndigat Kungl. Maj:t att, "när behov därav ur prispolitiska synpunkter anses föreligga", meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift. Sådant förordnande har hittills endast meddelats beträffande skogsprodukter. Under senare år har någon prisutjämningsavgift inte uttagits. Då riksdagens bemyndigande sålunda vid den tidpunkt, då avgifterna infördes, ansågs böra tas i anspråk endast för att bemästra uppkommande svårigheter under en övergångsperiod omedelbart efter kriget och då avgifter under senare år inte uttagits, anser vi att det nu, nära tio år efter krigsslutet, inte längre finnes några skäl för att Kungl. Maj:t skulle av riksdagen erhålla fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgifter. Vi yrkar således avslag på propositionen nr 62 i denna del.

Tidpunkten för återbetalning av steriliserade medel.

I propositionen till årets riksdag redogöres för de avtal, som träffats med vederbörande branschorganisationer angående konjunkturutjäm-

ningsavgifter, och för de medel, som på grund av dessa avtal influtit samt för dispositionen av medlen.

En översikt av det totala resultatet av prisutjämningsavgifter och konjunkturutjämningsavgifter under hela den period, avgifter av dessa slag uttagits, d. v. s. under tiden 1945—1952, ger vid handen att skogsnäringen på detta sätt inbetalat över 1 270 miljoner kronor. Under åren har också för olika perioder träffats skilda avtal om dispositionen av dessa medel. I stort sett gäller enligt avtalen, att omkring 70 procent av totalsumman skall återgå till företagen. Avtalsenligt har företagen redan återfått en mindre del eller omkring 240 miljoner kronor. Resten av på dem belöpande andel eller omkring 521 miljoner kronor skall återbetalas med början 1958 och successivt fram till 1963. Från olika håll, bl. a. i Södra Sveriges sågverksindustriutredning och i remissyttranden till densamma, har yrkats att återbetalning borde kunna ske tidigare. Utredningens förslag innebär, att återbetalning vid en tidigare tidpunkt skulle vara förbunden med villkoret att de sålunda återgångna medlen borde användas till rationalisering av berörda företag. En tidigare återbetalning har avstyrkts endast av riksgäldskontoret, medan övriga remissinstanser har tillstyrkt en sådan anordning. Flertalet har ansett, att återbetalning borde ske utan angivna villkor. Vi är väl medvetna om de svårigheter riksgäldskontoret angivit som skäl för sitt avstyrkande och anser dessa skäl beaktansvärda. Emellertid anser vi, att starka skäl också talar för att en tidigare återbetalning borde kunna ske i vissa fall och att företag, som ansökte härom, skulle få sin ansökan prövad. Det må i detta sammanhang framhållas, att företagens medel ända upp till 12 år hålles inestående utan att någon ränta erlägges. Vid en tidigare återbetalning bör i de fall den beviljas fogas villkoret, att medlen användes till rationalisering.

Den skogliga forskningens behov.

Vad de medel beträffar, som enligt avtalen inte återgår till företagen utan disponeras för andra ändamål, har under åren en mångfald olika överenskommelser träffats. De mer än 377 miljoner kronor, det här gäller, avses att gå till dels skogliga och sociala ändamål, dels vissa fonder och stiftelser och dels andra icke närmare specificerade ändamål. För sociala ändamål har disponerats drygt 175 miljoner kronor sammanlagt från pris- och konjunkturutjämningsavgifter. Största delen av dessa medel går till företagsstiftelser och till en centralfond för anställda inom skogsbruk och skogsindustri. Styrelsen för centralfonden meddelar närmare föreskrifter för företagsstiftelsernas användning av dem tillkommande medel. Hittills har en mindre del av totalsumman ut-

betalats, medan resterande medel utfaller 1958 och successivt därefter.

För skogliga ändamål har disponerats totalt omkring 137 miljoner kronor. Mer än hälften av dessa medel eller drygt 70 miljoner kronor har tillförts länsstiftelser för det enskilda skogsbruket. Hittills har dessa stiftelser erhållit nära 7 miljoner kronor, och de för deras räkning inestående medlen, 63 miljoner kronor, blir reellt disponibla 1958 och därefter. En sammanställning av länsstiftelsernas användning av hittills disponerade medel utvisar, att dessa använts för en mångfald olika ändamål. En del av anslagsposterna förefaller dock ha använts till mera sociala än rent skogliga ändamål och till att täcka behov, som borde kunna tillgodoses från centralfonden för sociala ändamål.

År 1946 bildades fonden för skoglig forskning med 11 miljoner kronor ur diversefonden för prisutjämningsavgifter på trävaror. Fonden har sedermera erhållit vissa tillskott och uppgår till 13 miljoner kronor i runt tal. Avkastningen av denna fond har huvudsakligast gått till vissa särskilda forskningsuppgifter. I detta sammanhang kan erinras om att de statliga anslagen till skogsforskningsinstitutet hittills varit knappa. Institutet har efter budgetåret 1951/52 fått sitt avlöningsanslag generellt nedräknat. De besparingsåtgärder, som på grund härav måst vidtagas, har skett i form av personalinskränkningar. Skogshögskolan föreslogs redan 1947 — efter en utredning — bli omedelbart upprustad, men dessa planer har ännu ej blivit i sin helhet förverkligade. Den forskning, som bedrivs vid skogshögskolan, har därigenom också blivit lidande. På grund av de knappa statsanslagen har fonden för skoglig forskning ansett det nödvändigt att anslå medel såväl till avlönande av assistenter som till inredande av lokaler. Så har skett även beträffande skogsforskningsinstitutet. Ehuru fondens medel skall gå till speciella forskningsområden — sålunda bedriver föreningen för växtförädling av skogsträd sin verksamhet med understöd av fondmedel — och staten principiellt skall stå för kostnaderna vid skogshögskolan och det statliga forskningsinstitutet, har sålunda medel ur fonden för skoglig forskning i angelägna nödfall beviljats de statliga institutionerna. Den personliga professur vid institutet, som Föreningen Skogsarbeten bekostar, har sålunda inte utan bidrag ur dessa fondmedel kunnat erhålla en till verksamheten nödvändig assistent. Ur den nämnda fonden har utgått medel till sådan assistentbefattning under budgetåret 1953/54. Det av skogshögskolan begärda anslaget till assistentbefattningen i fråga har icke upptagits av departementschefen i årets statsverksproposition.

Med hänsyn till skogens oerhört stora betydelse i vårt lands allmänna hushållning är det anmärkningsvärt, att såväl skogsforskningen som den högre utbildningen inom området varit och är föremål för statsmak-

ternas njugghet. Under åren efter kriget har nu under en relativt långvarig högkonjunktur betydande belopp på över miljarden indragits från skogsnäringen och densamma närstående industrier. När nu inte mindre än 30 procent av de totala avgiftsmedlen icke återgår till ägarna utan avsättes för andra ändamål, bör det vara angeläget, att just den för hela näringen så vitala skogliga forskningen erhåller för framtiden betryggande fondmedel och att de statliga institutionerna på området tillgodoses.

Av de icke bundna medel av prisutjämningsavgifter, som nu finns tillgängliga, återstår omkring 12 miljoner kronor. Enligt tidigare riksdagsbeslut har för skogliga ändamål utan närmare precisering avsatts 7,9 miljoner kronor från olika grupper av prisutjämningsavgifter, uttagna under 1951 och 1952. Dessutom finns 4,4 miljoner kronor icke disponerade medel, om vilka inga uttalanden gjorts. Departementschefen har i proposition nr 62 föreslagit, att av dessa medel 5 miljoner kronor skulle överföras till en speciell lånefond. Av de återstående medlen, omkring 7 miljoner kronor, bör enligt vår mening 5 miljoner kronor överföras till fonden för skoglig forskning.

De tidigare omnämnda länsstiftelserna, som utgör värdefulla lokala organ för tillgodoseende av olika behov av förbättring av det enskilda skogsbruket och som har möjlighet att på ett smidigt sätt utnyttja de medel, som står till förfogande, har som påpekats i vissa fall använt medlen för ändamål, som skulle kunna tillgodoses inom de sociala anslagens ram. Dessa anslag utgör dock den största posten inom de 30 procent av de totala avgiftsmedlen, som inte återgår till ägarna. Länsstiftelserna har 1958 och åren därefter att utbetomma 63 miljoner kronor. Från olika skogliga organ har framställts önskemål om att en viss del av de för länsstiftelserna reserverade medlen skulle få tas i anspråk för central skoglig forskning. Departementschefen finner detta förslag beaktansvärt. Även vi vill ge det vår anslutning. Omdisponering av dessa medel kan endast ske efter nya avtal med berörda branschorganisationer. Om en sådan omdisponering skulle komma till stånd — utan att beskära länsstiftelserna allt för mycket — vill vi dock betona, att de av oss tidigare föreslagna medlen ur tillgängliga prisutjämningsavgifter icke därför bör användas för andra ändamål. Det synes oss angeläget, att när det nu verkligen finns möjligheter till krafttag för den skogliga forskningens framtid, så bör detta tillfälle icke försittas.

Skogsvårdsfondens styrelse.

En viss del av konjunkturutjämningsavgifterna för år 1952 skall enligt avtal tillfalla en särskild skogsvårdsfond. Till denna fond har hittills

avsatts ca 26 miljoner kronor. Det skall enligt avtalet ankomma på fondens styrelse att bestämma om fondens användning. Någon styrelse har emellertid ännu inte tillsatts.

I den gemensamma framställning från ett stort antal skogliga organ, som förut refererats, har hemställts att styrelsen för fonden tillsättes omedelbart. De har erinrat om att först sedan denna styrelse utarbetat en plan för medlens disposition, kommer det att framgå om en mera väsentlig del av medlen blir disponibel för skoglig forskning. Då det synes angeläget, att klarhet snarast vinnes om hur skogsvårdsfondens medel skall disponeras, anser vi att de skogliga organens framställning på berörda punkt bör bifallas. Vi föreslår därför, att riksdagen hemställer om åtgärder härom från Kungl. Maj:ts sida.

Lånefonden för sågverksindustrien..

Departementschefen har i propositionen upptagit vissa förslag som framlagts av Södra Sveriges skogsindustriutredning. Denna har bl. a. föreslagit åtgärder för rationalisering av sågverksindustrien, företrädesvis i de södra delarna av landet. Enligt utredningen är antalet sågverk i vårt land nu långt över 8 000. Hälften eller mer än 4 300 ligger inom Götaland. Ett stort antal av dessa sågverk har en mycket ringa kapacitet. Antalet större sågverk är inte stort, och de flesta av dessa ligger i mellersta och övre Norrland. I allmänhet är de mindre sågverken cirkelsågar. Utredningen anser, att en produktion uppdelad på ett stort antal mindre cirkelsågverk är nationalekonomiskt sett förlustbringande. Det cirkelsågade virket konstateras vara sämre sågat, och sågutbytet är mindre än vid ramsågverk. Samtidigt kan emellertid utredningen inte bortse från det faktum, att cirkelsågverken kan förse hemmamarknaden med specialsortiment, att utbytessiffror som anföres från dessa verk i praktiken är högre än vad utredningen räknat med och att man vid en cirkelsåg med en god försågare kan åstadkomma praktiskt taget varor av samma klass som vid en ramsåg. Man förbigår inte heller de goda erfarenheter, som finns i Norge av cirkelsågarna där. Kontentan av utredningens syn på cirkelsågverken är, att man inte "kan bryta staven över cirkelsågverken generellt utan måste konstatera, att dessa i viss utsträckning ha sitt fulla berättigande".

Utredningen anser, att staten bör medverka vid utbyggnaden av sågverksindustrien genom låneverksamhet ur en särskild lånefond. Lån skulle icke beviljas till uppförande av cirkelsågverk; förmodligen sålunda inte heller till modernisering eller utbyggnad av sådana. Departementschefen har föreslagit, att en lånefond för utbyggnad av sågverksindustrien

skall tillskapas, ehuru fonden endast föreslagits till 5 miljoner kronor i stället för av utredningen föreslagna 25 miljoner kronor. Om riktlinjerna för fondens användning säger departementschefen, att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser. Vi tillstyrker, att en sådan fond upplägges och att härtill användes de av departementschefen angivna medlen. Men beträffande fondmedlens användning för långivning hävdar vi, att dessa medel icke, såsom utredningen förutsätter, bör gå endast till utbyggnad eller nybyggnad av stora ramsågverk. De mindre cirkelsågverken kan kanske inte i full utsträckning mäta sig med ramsågverken när det gäller rationellt utnyttjande av kubikmassan i timret, men deras smidiga anpassning efter marknadsläge och sortimentkrav, deras spridning, som gör transporter relativt korta för deras huvudsakliga uppgift, nämligen att förse hemmabyggnadsmarknaden med trävaror, och de erkännanden som sågverksutredningen givit med betonande av deras fulla berättigande, allt detta gör att vi anser det angeläget att även cirkelsågverken skall kunna erhålla statliga lån till modernisering och utbyggnad. Att hårdhänt rationalisera bort de mindre sågverken skulle skapa svårigheter av olika slag, som ingalunda uppväges av att man erhöi ett något bättre totalt sågutbyte för export.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås,

att riksdagen måtte

1. avslå det av Kungl. Maj:t i propositionen nr 62 begärda bemyndigandet att meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville — i förekommande fall efter förhandlingar med vederbörande organisationer — vidtaga åtgärder för

a) att återbetalning av pris- och konjunkturutjämningsmedel kan ske före år 1958 på de villkor som ovan angivits,

b) att av de till ca 7 miljoner kronor uppgående icke bundna medlen av prisutjämningsavgiften 5 miljoner kronor överföres till fonden för skoglig forskning,

c) att viss del av de ca 63 miljoner kronor, som enligt avtal under åren 1958—1962 skall utbetalas till länsstiftelserna, tas i anspråk för central skoglig forskning,

d) att styrelsen för skogsvårdsfonden snarast tillsättes;

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att långivning ur

den tillämnade lånefonden för sågverksindustrien icke begränsas till enbart ramsågverk utan även skall få ske till cirkelsågverk.

Stockholm den 16 februari 1954.

Ragnhild Sandström.

*Henning Gustafsson,
Skellefteå.*

Manne Ståhl.

*Fridolf Johansson,
Lugnvik.*

Gustav Boija.

A. Widén.
